

A magyar helységnevek a Duna-Száva közben és Drávántúlon az 1913. évi helységnévtár tükrében

ERDEI IVÁN MÁRK

Bevezetés

Dolgozatom fő célja, hogy segédeszközüln szolgáltson mindazoknak, akik akár tudományos, akár gyakorlati célzattal, teljesség igényével szeretnék használni a Duna-Száva közti és drávántúli magyar helységneveket. Az általam tárgyalt területen, amely a 8 történeti horvát-szlavónországi dualizmus kori vármegyét öleli fel, a történelem során nem történt meg sosem a települések magyar elnevezéseinek hivatalos törzskönyvezése, illetve tudományos kodifikálása. Ebből fakadóan vissza kell nyúlni a különböző történeti forrásokhoz, leginkább a középkorral foglalkozó történeti földrajzhoz és a 19. századi leíró statisztikához. Igyekeztem felkutatni azokat a történeti magyar elnevezéseket, amelyek legalkalmasabbak arra, hogy általánosan elfogadottá váljanak, mint a területen ma is létező települések magyar megfelelői. A tanulmányban, nem csak a terjedelmi okoknál fogva, hanem a téma összetettsége okán sem vállalkozhattam ezek teljes bemutatására, ezért első lépésként az 1913-ban kiadott utolsó hivatalos, a trianoni békeszerződés előtti egységes magyar helységnévtár által közölt kevés magyar helységnevet vettem össze a forrásokban fellelhető névalakokkal.

A magyar helynévanyag jelenlegi állapota, valamint a Duna-Száva közti és drávántúli helységnevek

A magyar helynévhasználat kérdése önmagában is összetett. Ennek elsődleges oka az, hogy a magyar helységnevek teljes mértékben csak Magyarország jelenlegi területén vannak hivatalos használatban, míg ez a Trianonban elszakított területeken csak részben jutott érvényre a magyarlakta vidékeken, és nem egy helyen az elfogadott névalak nem egyezik azzal, ami a magyar igazgatás idején volt az utolsó elfogadott forma.¹ A jelenlegi országhatárokon kívül a magyar helységnevek a legtöbb helyen történeti kategóriát képeznek,² ezért a helyes, teljesség igényével gyakorolt használatuk az anyanyelv- és a hagyományápolást is jelenti.

A magyar helynévanyag eddigi legnagyobb szabású rendezésének folyamata 1898-ban kezdődött és 1912-ig tartott. Az Országos Községi Törzskönyvbizottság az alatt az idő alatt elvégzett munkáját összegző 1913. évi helységnévtár egy évvel az I. világháború kitörése előtt jelent meg. A háborús

---

¹ MIKESY 2013, 41–42.

² Mikesy Gábor belső-magyarországi vármegyékre vonatkozó számítása szerint az 1913-as helységnévtár 12537 helysége helyén napjainkban megközelítőleg ugyanannyit találunk, ebből csak 5200 körüli azon települések száma, amelyekben a magyar településnév használata valamilyen szinten elfogadott (MIKESY 2013, 39).

veszteség és az ország feldarabolása következtében ez a helységnévtár bizonyult az utolsó egységes magyar településtárnak. A trianoni békeszerződés a teljes történeti magyar területre kiterjedő helységnévrendezésnek is véget vetett. A törzskönyvezés ugyanakkor csak a belső-magyarországi 63 vármegyére terjedt ki.³

Jóval összetettebb kérdést képeznek a 8 horvát-szlavónországi vármegye magyar helységnevei, amelyeket a korabeli viszonyoknál fogva, vagyis a Horvát–Szlavónországok számára biztosított széleskörű autonómia miatt eleve nem foglalhatta magában az OKTB munkája, így bár számtalan, száz éve, illetve most is létező településnek van felkutatható történeti magyar elnevezése, ezek – néhány kivételt leszámítva – nem köszönnek vissza tömegesen az utolsó egységes magyar hivatalos helységnévtárból.

A magyar helynévanyag ezekben a vármegyékben még az 1870-es évek végén kopott ki a hivatalos használatból.⁴ Ennek gyökerét az 1868. évi XXX. törvénycikk 57. bekezdésében kell keresnünk, amely rendelkezése szerint a Horvát–Szlavónországok határain belül a kormányzat közegeinek hivatalos nyelve a horvát.⁵ Tehát ezen a területen nemhogy nem történt meg a magyar településnevek törzskönyvezése, hanem ezzel ellentétes folyamat, vagyis a horvát törzskönyvezés zajlott le, amely a legtöbb helyen végleg lecserélte a magyar elnevezéseket. Az 1913. évi helységnévtár Horvát–Szlavónországokra vonatkozó anyagát is a zágrábi királyi statisztikai hivatal állította össze.⁶

Ebből fakad az az állapot, miszerint bárkinek, aki napjainkban, akár tudományos, akár gyakorlati hétköznapi céllal lelkiismeretesen és a teljesség igényével szeretné használni eme történeti vármegyék településeinek magyar elnevezését, annak nagyjából egy könyvespolcnyi szakirodalomra van szüksége. Sokszor el kell igazodnia a különböző történeti korszakok közt fennálló eltérésekben is, közben pedig az sem árt, ha ismeri a délszláv nyelveket, hogy képes legyen felhasználni az azokon a nyelveken megszületett szakirodalomakat is. Ilyet túlzás elvárni mindenkitől, aki valamilyen módon foglalkozik ezen vármegyékkel. Éppen ezért szükségesnek látom a meglevő forrásokban és a szakirodalomban szereplő adatok teljes körű összegyűjtését, összevetését és rendezését.

---

³ Ezek közül 59 vármegye esetében megtörtént a megállapított, hivatalosnak szánt névalak belügyminisztériumi kihirdetése, míg a 4 vármegye (Árva, Fogaras, Hunyad és Liptó) esetében ennek elmaradása okán a hivatalos használatba lépés sem történt meg. A 4 kimaradt vármegye magyar helynévanyaga iránt érdeklődő olvasó szíves figyelmébe ajánlom Hajdú-Moharos József *Magyar településtár* c. könyvét (HAJDÚ-MOHAROS 2001).

⁴ HAJDÚ-MOHAROS 2001, 298.

⁵ A törvény szövegét lásd a források közt.

⁶ HNT 1913, Bevezetés.

A terület meghatározása és a magyar helynévanyag korszakbeli származása

A 8 dualizmus kori horvát–szlavónországi vármegye kérdése sokkal bonyolultabb, mint ahogyan a Trianon előtti időkből ismerjük. Kisebb-nagyobb eltérésekkel a három keleti vármegye (Pozsega, Szerém és Verőce) történeti értelemben eredetileg a magyar anyaország részét képezte, a három középső (Bélavár–Kőrös, Varasd és Zágráb) történeti értelemben is tekinthető szlavóniainak, míg a két déli (Modrus–Fiume és Lika–Korbava) számítanak igazán horvátországinak, pontosabban horvát–dalmáciainak. A területet érintő többszörös hovatartozási és közigazgatási átrendeződések bemutatása külön tanulmányt igényelne, ezért ettől eltekintek. A bonyolultságot napjainkban az is növeli, hogy a jelen pillanatban érvényes elcsatoltságban a terület két állam (Horvátország és Szerbia) között van felosztva. Mindezzért legcélszerűbbnek láttam a címben földrajzilag meghatározni a nyolc vármegye területét, úgy, hogy a Duna-Száva köze a Szerémre értendő, míg a többi hetet a Drávántúlhoz sorolom.⁷

A helynevek korszakbeli eredetét illetően, összevetve a történeti földrajzi feldolgozásokat,⁸ az egyháztörténeti település-beazonosításokat,⁹ a 19. századi leíró statisztikai könyveket,¹⁰ valamint a neves geográfusok településtárait,¹¹ egyértelmű, hogy a terület magyar, vagy a magyar helynévhasználati hagyományba beilleszthető helynévanyaga,¹² azaz a fellelhető magyar elnevezések elsősorban a középkorból származnak, míg az újkori helynévadások eseteinek aránya szinte elenyésző. Földrajzi eloszlást illetően a magyar helynévanyag a keleti, a középkorban a magyar anyaországhoz tartozó részekben a legsűrűbb, a történeti Szlavóniát illetően viszonylag gyakran mondható, míg a hajdani kapcsolt részekben (középkori horvát–dalmáciai területeken) csak elvétve fordul elő. Ebből fakadóan az anyaországi és szlavóniai területeken az OKTB által feldolgozott helynévanyaggal többnyire kompatibilis helynévalakokat találhatunk, míg a kapcsolt részekben sok esetben el kell fogadnunk a délszláv, ritkább esetben az újlatin elnevezéseknek a leíró statisztikában szereplő fonetikus átírásait, természetesen a mai magyar helyesírási követelmények szerint rendezve őket. A teljesség igényével történő felkutatás és rendezés szükségessé teszi tehát több történeti korszak hagyományának egymás mellé rendelését és összevetését.

⁷ A Drávántúl fogalmát Pesty Frigyesztől kölcsönöztem (lásd PESTY 1880b, 143–318).

⁸ BOTKA 1868; PESTY 1880a; PESTY 1880b; CSÁNKI 1893; CSÁNKI 1894; ENGEL 2001.

⁹ ORTVAY 1891; ORTVAY 1892; BUTURAC 1984; BOGOVIĆ 1996.

¹⁰ MAGDA 1819; NAGY 1828; DÓCZY 1830; FÉNYES 1839a; FÉNYES 1839b; FÉNYES 1847.

¹¹ LIPSZKY 2005; HAJDÚ-MOHAROS 2001.

¹² Az összehasonlítást a 1913-as helységnévtár belső-magyarországi része, a már említett Hajdú–Moharos József településtára, valamint az eddig legrészletesebb magyar településtár, Lelkes György a *Magyar helységnév-azonosító szótár* c. könyve (LELKES 2011) alapján végeztem el.

Az 1913. évi helységnévtár, valamint a Duna–Száva közti és drávántúli magyar helységnevek

A Duna–Száva közti és drávántúli magyar helynévanyag bemutatását ebben a tanulmányban a problémakör első fontos tisztázandó részével kezdem. Ez az 1913. évi helységnévtárban, a horvát elnevezésekkel párhuzamosan közölt, nem túl nagyszámú magyar helységnév. Az említett publikációban megjelenő nevek számos esetben hibásnak mondhatók, vagyis nem egyeznek a középkori oklevelekben illetve a leíró statisztikai könyvekben szereplő elnevezésekkel. Az 1913-as helységnévtár, pont annak a ténynek köszönhetően, hogy az utolsó Trianon előtti ilyen jellegű hivatalos publikáció, napjainkban alapvető dokumentuma, megkerülhetetlen adatforrása a térséggel kapcsolatos hivatalos ügyintézésnek, szakirodalomnak, térképészeti munkáknak és a turisztikai jellegű kiadványoknak. Az utóbbi egy évszázad alatt az utódállamokban végbement a helységnevek tömeges „*dehungarizálása*”, aminek okán az utolsó Trianon előtti magyar helységnévtár a magyar helynévhasználat kiinduló pontjává vált.¹³ A 8 vármegye magyar helységneveinek köztudatba történő visszahozása lehetetlen az 1913-as helységnévtárban szereplő állapotok tisztázása nélkül.

Vitathatatlan helynévalakok

A magyar köztudatban alapvetően a nagyobb városok és járásközponti státusszal bíró nagyközségek neve őrződött meg, leginkább annak köszönhetően, hogy az 1913-as helységnévtárban is szerepelnek. Ezek közül vitathatatlanok a következő települések:

Magyar elnevezés	Délszláv elnevezés	Vármegye (Vm.) ¹⁴	Oldal ¹⁵	Irodalom
Cirkvenica ¹⁶	Crikvenica	Mf	244.	FÉNYES 1839a, 163 ¹⁷
Daruvár	Daruvar	Pg	259.	MAGDA 1819, 518
Eszék	Osijek	Ve	284.	MAGDA 1819, 524
Kapronca	Koprivnica	Bk	228.	MAGDA 1819, 531

¹³ MIKESY 2013, 37.

¹⁴ Vármegyék neveinek rövidítése: Bk – Bélavár–Kőrös, Lk – Lika–Korbava, Mf – Modrus–Fiume, Pg – Pozsega, Szer – Szerém, Var – Varasd, Ver – Verőce, Zg – Zágráb.

¹⁵ A táblázatok ezen oszlopában megadott oldalszámok az adott helységnév HNT 1913-ban való előfordulására utalnak.

¹⁶ *Czirkvenicza* alakban. A tanulmányban a településnevek mindenütt a mai magyar helyesírási szabályzat szerint vannak feltüntetve.

¹⁷ A terjedelem, illetve a feldolgozott források sokaságának okán a források feltüntetését egyre szűkítettem, így kezeve a kiadások tekintetében a legrégebbiből meríteni.

Magyar elnevezés	Délszláv elnevezés	Vármegye (Vm.) ¹⁴	Oldal ¹⁵	Irodalom
Károlyváros	Karlovac	Zg	298.	FÉNYES 1839b, 171
Kőrös	Križevci	Bk	229.	MAGDA 1819, 531
Nagygorica	Velika Gorica	Zg	308.	FÉNYES 1847, 464
Pétervárad	Petrovaradin	Szer	274	FÉNYES 1839b, 196
Sziszek	Sisak	Zg	304.	FÉNYES 1839a, 214–215
Szluin	Slunj	Mf	1629.	NAGY 1828, 191
Újgradiska	Nova Gradiška	Pg	353.	DÓCZY 1830, 353
Újlak	Ilok	Szer	266.	NAGY 1828, 32
Varasd	Varaždin	Va	281.	MAGDA 1819, 533–534.
Zágráb	Zagreb	Zg	293.	MAGDA 1819, 536.
Zsupanya	Županja	Szer	1712.	NAGY 1828, 146.

1. táblázat: A városok és járásközpontok helyes magyar elnevezései az 1913. évi helységnévtárban

Falvak¹⁸ közül az 1913. évi helységnévtárnak köszönhetően megőrződött néhány elnevezés:

Magyar elnevezés	Délszláv elnevezés	Vm.	Járásközpont	Oldal	Irodalom
Erdőd	Erdut	Ver	Eszék	289.	NAGY 1828, 525
Erdővég	Erdevik	Szer	Újlak	266.	NAGY 1828, 32
Haraszi	Hrastin	Ver	Eszék	289.	BOTKA 1868, 462
India	Indija	Szer	Árpatarló ¹⁹	269.	NAGY 1828, 33

¹⁸ Falvak alatt a HNT1913 beosztása szerinti adóközségek területét értem.

¹⁹ A járások nevét a főszövegben mindig a névadó település történeti magyar elnevezésnek megfelelően hozom. Amely névadó település történeti magyar elnevezésének megtárgyalására nem

Magyar elnevezés	Délszláv elnevezés	Vm.	Járasközpont	Oldal	Irodalom
Kórógy	Korog	Szer	Valkóvár	272.	NAGY 1828, 35
Lacháza	Vladislavci	Ver	Eszék	1506.	SABLIJAR 1866, 466
Maradék	Maradik	Szer	Ürög	267.	NAGY 1828, 35
Ógradiska	Stara Gradiška	Pg	Újgradiska	261.	DÓCZY 1830, 353
Ózalánkemén	Stari Slankamen	Szer	Ópác	1556.	ENGEL 2001
Szentgyörgy	Sveti Juraj	Lk	Zeng	242.	NAGY 1828, 177
Szentlászló	Laslovo	Ver	Eszék	1508.	NAGY 1828, 66
Szolnokpuszta	Pustara Solnok	Szer	Árpatarló	1631.	CSÁNKI 1894, 254 ²⁰
Ténye ²¹	Tenja	Ver	Eszék	290.	FÉNYES 1839a, 33
Újzalánkemén	Novi Slankamen	Szer	Ópác	1556.	ENGEL 2001
Valpó	Valpovo	Ver	Szalatnok	290.	MAGDA 1819, 524

2. táblázat: A falvak helyes magyar elnevezései az 1913. évi helységnévtárban

Hibás helynévalakok

Külön gondot képeznek a magyar helynévhasználatban hibásan megőrződött névalakok, amelyek az 1913-as helységnévtárban találhatóak. Ezekről feltételezhetjük, hogy pont eme helységnévtárnak köszönhetően terjedtek el. Ezek a hibás formában átvett elnevezések még nehezebbé teszik a történelmi magyar elnevezés visszahozását a köztudatba, mint olyan esetekben, ahol teljesen feledésbe merült. Ezek közül a legismertebbek Karlóca (Srijemski Karlovci²² város, Szer) és Vukovár (Vukovar²³ járásközpont, Szer). Mindkettő

---

kerül sor a tanulmányban, azt a lábjegyzetekben teszem. Árpatarló a Ruma település magyar történeti elnevezése (CSÁNKI 1894, 234).

²⁰ Középkorban *Szolnok*. A helységnévtárban és Csánkinál szereplő névváltozat között nincs érdemi eltérés.

²¹ A helységnévtárban Ténye, Fényesnél Ténye alak szerepel. Gyakorlatilag ugyanaz, csekély hangrendi eltorzulással.

²² HNT 1913, 274.

²³ HNT 1913, 271.

középkori település, az elsőnek **Karom**,²⁴ másinak **Valkóvár**²⁵ a régi magyar neve. Karom hibás névalakjának tömeges elterjedésében közrejátszott a városhoz kötődő legismertebb történelmi esemény, az 1699. évi béke, amelyet a város történeti neve alapján talán helyesebb lenne **karomi békének** nevezni. Valkóvár hibás névalakjának tömeges elterjedtségét feltehetően az 1991–1995 közti horvátországi háború és annak médiavisszhangja idézte elő.

A többi, a köztudatban hibásan rögzült helyneveket az alábbi táblázatok mutatják:

Elnevezés (Magyar) ²⁶		Délszláv elnevezés	Vm.	Oldal	A helyes elnevezés forrása
Nem egyezik	Egyezik				
Alsólapac	Alsólábvár ²⁷	Donji Lapac	Lk	234.	KLAIĆ 1904, 142
Alsómiholjác	Szentmihály	Donji Miholjac	Ver	285.	CSÁNKI 1893, 58
Buccari	Szádrév	Bakar	Mf	258.	MKL, Szádrév
Jaska	Jászka	Jastrebarsko	Zg	293.	HNT1873, 148
Karlóca	Karom	S. Karlovci	Szer	274.	CSÁNKI 1894, 235–236
Mitrovica ²⁸	Szávaszentdemeter	Mitrovica	Szer	268.	CSÁNKI 1894, 238
Nasic	Nekcse	Našice	Ver	286.	CSÁNKI 1894, 463
Ópázova	Ópác ²⁹	Stara Pazova	Szer	269.	ORTVAY 1891, 350

²⁴ CSÁNKI 1894, 235–236.

²⁵ NAGY 1828, 33.

²⁶ A magyar elnevezéseknél a „nem egyezik” rubrikában azok az elnevezések szerepelnek, amelyek nem azonosak a történeti adatforrásokban szereplő névalakokkal, az „egyezic” rubrikában az azonosak.

²⁷ A középkori *Lábvár* (Laabvar, Labwar) két településre oszlik, így vannak *Alsólábvár* (Donji Lapac) és *Felsőlábvár* (Gornji Lapac, Lk, Alsólábvár).

²⁸ A magyarnak szánt elnevezés korabeli helyesírás szerint, *Mitrovicza* alakban lett feltüntetve.

²⁹ A középkori *Pác* (Pacz) napjainkban két részre oszlik, így létezik *Ópác* (Stara Pazova) és a vele szomszédos *Újpác* (Nova Pazova) is.

Elnevezés (Magyar) ²⁶		Délszláv elnevezés	Vm.	Oldal	A helyes elnevezés forrása
Nem egyezik	Egyezik				
Pakrác	Pekerc ³⁰	Pakrac	Pg	262.	CSÁNKI 1893, 42
Szlatina	Szalatnok	Slatina	Ver	290.	CSÁNKI 1983, 54
Vinkovce	Szentillye	Vinkovci	Szer	271.	ANDRIĆ 2007, 119– 123
Vukovár	Valkóvár	Vukovar	Szer	271.	NAGY 1828, 33

3. táblázat: Városok és járásközpontok hibás magyar elnevezései az 1913. évi helységnévtárban és azok helyes megfelelői

Elnevezés (Magyar)		Délszláv elnevezés	Vármegye, Járásközpont	Oldal	A helyes elnevezés forrása
Hibás	Helyes				
Almás	Hagymás	Aljmaš	Ver, Eszék	288.	CSÁNKI 1894, 283
Csepén	Kendcsapa	Čepin	Ver, Eszék	1394.	CSÁNKI 1894, 280–281
Felsőmiholjác	Szentmihály	G. Miholjac	Ver, Szalatnok	290.	CSÁNKI 1893, 89
Gerbovác	Korbova	Grbavac	Bk, Grobosinc ³¹	1449.	CSÁNKI 1893, 24
Lukács	Szentlukács	Lukač	Ver, Verőce	1520.	LIPSZKY 2005
Nagypiszanica	Mindszent	Vel. Pisanica	Bk, Bélavár	1549.	ENGEL 2001

³⁰ Csánki *Pekrec* vagy *Pekerc* alakban hozza. *Pekerc* alakot a szomszédos Donji Sredani magyar elnevezése (*Peker* vagy *Pekerszerdahely*) alapján részesítettem előnyben (lásd CSÁNKI 1893, 41).

³¹ Grobosinc a Grubišno Polje középkori elnevezése (CSÁNKI 1893, 88).

Elnevezés (Magyar)		Délszláv elnevezés	Vármegye, Járasközpont	Oldal	A helyes elnevezés forrása
Hibás	Helyes				
Nikince	Nyék	Nikinci	Szer, Árpatahló	1552.	ENGEL 2001
Ójanková	Ójenke ³²	St. Jankovci	Szer, Valkóvár	272	ORTVAY 1891, 274
Rétfala	Rétfalva	Retfala	Ver, Eszék	289.	CSÁNKI 1894, 520
Tordince	Tordafalva	Tordinci	Szer, Valkóvár	1670.	ENGEL 2001
Újkapela	Újkápolna ³³	Nova Kapela	Pg, Újgradiska	1553.	HELLER 1975, 99
Újjanková	Újjenke ³⁴	N. Jankovci	Szer, Szentillye	1556.	ORTVAY 1891, 274
Újpázova	Újpác ³⁵	Nova Pazova	Szer, Ópác	270.	ORTVAY 1891, 350
Vogány	Hangony	Voganj	Szer, Árpatahló	1690.	ENGEL 2001

4. táblázat: Falvak hibás magyar elnevezései az 1913. évi helységnévtárban és azok helyes megfelelői

Határesetek és érdekességek

Határesetek és érdekességek közé azokat a településeket soroltam, amelyeket az 1913. évi helységnévtár nem teljesen vitathatatlan, de az adatforrásokban két vagy több, egymástól jelentősen eltérő magyar névalakban hoz. Ide helyeztem még olyan hibásnak mondható névalakokat is, amelyeknek magyar megfelelője vagy nem teljesen tisztázott, vagy több történeti magyar elnevezéssel is bírnak,

³² A középkori Jenke napjainkban két településre oszlik, *Ójenkére* (Stari Jankovci) és a közvetlen szomszédságában fekvő *Újjenkére* (Novi Jankovci). Lásd még a 33. lábjegyzetben.

³³ *Capelna* névalak helyesírásilag rendezett változata, kiegészítve a hibás névalak előtagjával.

³⁴ Lásd a magyarázatot a 31. lábjegyzetnél.

³⁵ Lásd a magyarázatot a 28. lábjegyzetnél.

így nehéz eldönteni, melyik névalakot érdemes előnyben részesíteni a magyar helynévhasználatban. Jelen tanulmányban ezeknek többnyire csak bemutatására szorítkozom, nyitva hagyva azt a kérdést, hogy a névváltozatok közül melyiket kellene használni.³⁶

Maga a *Belovár* (Bjelovar³⁷ város, járásközpont, Bk), helynévalak nem tekinthető határesetnek, ugyanis eleve hibás, pontosabban a történeti magyar elnevezés eltorzult változata. Történeti neve **Bélavár**.³⁸ Külön kitérőt azért érdemel, mert egy vármegye névadó települése. A Bélavár történeti elnevezés alapján célszerűbb a magyar nyelvkörnyezetben a vármegyét is Bélavár-Kőrösnek nevezni az eddig megszokott Belovár-Kőrös helyett.

A legismertebb határeset Brod (város és járásközpont, Pg) magyar megfelelőjének kérdése. Az 1913-as helységnévtár *Bród* alakban hozza, Lipszky Jánosnál *Bród* és *Bródváros* szerepel,³⁹ Botka Tivadarnál *Nagyrév* névalakban jelenik meg.⁴⁰ Csánki Dezsőnél és Engel Pálnál a helységnévtárban is szereplő névalak található,⁴¹ de Csánkinál még *Brád* alakban is olvashatjuk.⁴² A helységnévtárban található még egy *Brod* (*Kulpa mellett*) (Brod na Kupi,⁴³ Mf, Delnice⁴⁴) is. Ez a névalak ebben a formában szembemegy mind a korabeli, mind a jelenlegi magyar helyesírási normákkal, így célszerűbb – tekintettel arra, hogy a zárójeles megkülönböztetés a pozsegai azonos nevű város miatt indokolt⁴⁵ – magyarul vagy **Kulpanagyrévnek** vagy **Kulpabródnak** nevezni.

A *Cameralmoravice* (Komorske Moravice,⁴⁶ Mf, Verbovsko⁴⁷) névalak egyike az 1913-as helységnévtárban szereplő kerülendő helynévalakoknak, ugyanis a királyi kamarára utaló német „*cameral*” előtag esztétikailag is rosszul mutat a magyar nyelvkörnyezetben. Lipszky-nél előtag nélkül *Moravice* alakban olvasható,⁴⁸ Nagy Lajosnál *Moravica* (*Cameralis*),⁴⁹ míg az első magyar hivatalos, 1873. évi helységnévtárban *Moravice kamarai vagy szerb* alakban

---

³⁶ Annyi szabadságot meghagytam magamnak, hogy félkövér dőlt betűkkel kiemelttem azokat a névalakokat, amelyek szerintem jobban beilleszkednek a már tisztázott első-magyarországi helynévanyag mellé, ugyanakkor a tisztelt olvasóra bízom a sugallatom esetleges elfogadását.

³⁷ HNT 1913, 223.

³⁸ Csánki feltételes módba helyezi (CSÁNKI 1893, 19), Kiss egyértelművé teszi (KISS 1997, I. 191).

³⁹ LIPSZKY 2005. Érdekes módon az utóbbit *Brodvaross* alakban írja és szerb elnevezésnek titulálja, annak ellenére, hogy igazából magyarosan cseng. Érdemes elgondolkodni azon, hogy Lipszky ilyenfajta utalásai igazából nem a lakosság korabeli összetételét tükrözik-e inkább, mint a helynév etimológiai eredetét.

⁴⁰ BOTKA 1868, 455.

⁴¹ CSÁNKI 1894, 389; ENGEL 2001.

⁴² CSÁNKI 1894, 389. Botka beazonosítását a későbbi szerzők közül Pesty Frigyes elfogadta, a többiek indoklás vagy megjegyzés nélkül figyelmen kívül hagyták.

⁴³ HNT 1913, 246.

⁴⁴ HNT 1873, 143. A hajdani járásközpontnak a délszlávoknál is Delnice a neve.

⁴⁵ Pozsegai város a helységnévtár betűrendes részében *Bród Sz.[áva] / m.[ellet]* – *Brod na Savi* alakban is hozza (HNT 1913, 1373).

⁴⁶ HNT 1913, 257.

⁴⁷ FÉNYES 1847, 464.

⁴⁸ LIPSZKY 2005.

⁴⁹ NAGY 1828, 97.

találjuk meg.⁵⁰ Helyesírásiilag rendezve az 1873-ban feltüntetett alakot, figyelembe véve Nagy rekordját, *Kamaramoravica* alakban is lehet írni.

A *Dalja* (Dalj,⁵¹ Ver, Eszék) névalakot szintén nem lehet elfogadni, ugyanis bár alakjában utal a fellelhető történeti magyar elnevezésekre, mégsem azonos velük. Fényes *Dály*a névalakot használt,⁵² míg a történeti földrajzban *Dályó*⁵³ és *Dáf*⁵⁴ alakban fordul elő.

Diakovár (Đakovo⁵⁵ járásközpont, Ver) névalak alapvetően nem mondható hibásnak, ugyanakkor számos más névalakban is előfordul. Magda Pál *Deákóvár*⁵⁶ alakja kompatibilis a köztudatban rögzült változattal. Emellett Pesty Frigyes *Ják* és *Jákófalva*,⁵⁷ míg Csánki és Engel *Diakó* névalakban hozzák.⁵⁸

Ireg (Irig⁵⁹ járásközpont, Szer) helyzete első rápillantásra egyértelműnek tűnik, ugyanis a 19. századi leíró statisztikában és történeti földrajzi feldolgozásokban is gyakran ebben a formában jelenik meg,⁶⁰ ugyanakkor napjainkban a helyi magyar lakosság helynévhasználati gyakorlatában meghonosodott az *Ürög* névalak.⁶¹ A történelem során mindkét névalak használható volt.⁶²

Karlopago (Karlobag,⁶³ Lk, Szentpéter⁶⁴) névalak feltüntetése is hibásnak tekinthető, és szintén egyike azoknak a neveknek, amelyek a bemutatásban megérdemelnek némi kitérőt. A település középkori neve Bag.⁶⁵ Magyarország mai határain belül, Pest megyében is találunk egy ilyen nevű települést, ezért a homonímia elkerülése végett érdemes odafigyelni az idegen elnevezésekben előtagként szereplő Karlo férfinévre. Pesty szerint ezt az előtagot a települést birtokló korbáviai grófok Károly nevű tagja után kapta.⁶⁶ Kiss Lajos magyarázata is hasonló, csak állítása szerint az előtag II. (Stájer) Károly főherceg emlékét őrzi, annak tiszteletére, hogy 1579-ben megújította.⁶⁷ Mindkettőt figyelembe véve, a települést magyarul *Károlybag* alakban is lehet írni.

---

⁵⁰ HNT 1873, 144.

⁵¹ HNT 1913, 289.

⁵² FÉNYES 1839, V. 28.

⁵³ CSÁNKI 1894, 303.

⁵⁴ ENGEL 2001.

⁵⁵ HNT 1913, 284.

⁵⁶ MAGDA 1819, 524.

⁵⁷ PESTY 1880a, 297.

⁵⁸ CSÁNKI 1894, 281; ENGEL 2001.

⁵⁹ HNT 1913, 267.

⁶⁰ Lásd pl. MAGDA 1819, 521; CSÁNKI 1894, 232; ENGEL 2001.

⁶¹ MOLNÁR CSIKÓS 2016, 163.

⁶² LIPSZKY 2005; BOTKA 1868, 459. mindkét névalakot hozza.

⁶³ HNT 1913, 1477. Az általános részben *Carlobago* alakban áll (lásd HNT 1913, 235).

⁶⁴ Szentpéter a Gospić település középkori patrocíniumos elnevezése. A felvétel Mile Bogović horvát egyháztörténész *crkva Svetog Ivana* és *Supetar* (településnév) rekordja alapján történt (BOGOVIĆ 1996, 300).

⁶⁵ PESTY 1880b, 385.

⁶⁶ PESTY 1880, II. 386.

⁶⁷ KISS 1997, I. 691–692.

Az 1913. évi helységnévtár egyik legkérdésesebb magyar névalakja a *Krapinateplic* (Krapinske Toplice,⁶⁸ Var, Pregradaboldogasszony⁶⁹). A fontosabb történeti földrajzi forrásokban is így szerepel,⁷⁰ de a Zsigmond–korban előfordul még patrocíniumos alakban is, mint *Sancte Trinitatis de Aquiscalidis*,⁷¹ ami magyarul írva *Hévízszenttrinitás*.

Otocsác, Otocsán vagy *Ottócsánszentmiklós*? A Lika-Korbava vármegyei egykori járásközpont az 1913. évi helységnévtár általános betűrendes részében az első, a betűrendes részben a második névalak szerepel,⁷² míg a harmadik névalakot a középkori patrocínium alapján (*Ottocensem in ecclesia s. Nicolai*)⁷³ írhatjuk.

Portoré (Kraljevica,⁷⁴ Mf, Szusák) településnek is van történeti magyar elnevezése, de teljesen feledésbe merült. Dóczy József az országleírásában közli az újlatin *Porto Re* alakot, a latin *Porto Regius*, valamint a teljesen magyar *királyi Rép-part* alakot is.⁷⁵ Felvetődik a kérdés, mit jelent a magyarban szereplő „rép” szótag? *Porto Regius* (aminek *Portoré* a rövidített változata) magyarul a *királyi kikötőt* jelenti, ráadásul a királyi mivoltot a délszláv Kraljevica elnevezés is tükrözi. Dóczy a településnevet ekképpen magyarázza: „*Alkotójáról, IV. Károly Tsászárról, fekvéséről, mesterséges alkottatásáról, és a' leg nagyobb portékás hajókat be fogadó tágosságáról, melyben az ilyenek építtetnek is, vette nevét.*”⁷⁷ Ennek fényében nem tudunk mást feltételezni, minthogy „rép” valóban a „rév” szónak, valószínűleg elírással vagy sajtóhibával keletkezett eltorzulása. A révnek egyik jelentése pont a kikötő,⁷⁸ vagyis Dóczy nem a „*királyi Rép-part*”, hanem a „*királyi Rév-part*” elnevezést közli, amit mai helyesírással Királyrévpart alakban írhatunk. Magyarország egykori területén, a történeti Pozsony vármegyében találunk egy hasonló nevű települést, Királyrévet, így *Királyrévpart*, mint településnév jól illeszkedik a magyar helynévadási hagyományba.

Szarvas (Sarvaš,⁷⁹ Ver, Eszék) feltüntetése ebben a formában alapjában véve nem hibás. A határesetek közé azért soroltam, mert a MÁV nyilvántartásában száz éve még *Drávaszarvas* névalakban szerepelt,⁸⁰ nyilván azért, hogy megkülönböztethető legyen a Békés megyei Szarvastól.

---

⁶⁸ HNT 1913, 1194.

⁶⁹ Pregradaboldogasszony (*Primo beate virginis de Pregrada*) a Pregrada település középkori patrocíniumos elnevezése (ORTVAY 1892, 747). A felvétel Ortway alábbi magyarázata alapján történt: „*Plébánia–egyháza ma is Nagyboldogasszony tiszteletére felavatott.*”

⁷⁰ ENGEL 2001b.

⁷¹ MEZŐ 2003, 488.

⁷² HNT 1913, 240, 1566.

⁷³ KLAÍĆ 1902, 12.

⁷⁴ HNT 1913, 254.

⁷⁵ DÓCZY 1830, 337. Dóczy idejében a Magyar Tengerpart közigazgatási egység része.

⁷⁶ Magyar királyként III. Károly

⁷⁷ DÓCZY 1830, 337.

⁷⁸ BENKŐ 1976, III. 401; CZUCZOR – FOGARASI 1870, V. 536.

⁷⁹ HNT 1913, 290.

⁸⁰ Lásd MÁV.

A legbonyolultabb eset *Szentivánzelina* (Sveti Ivan Zelina⁸¹ járásközpont, Zg), amely így hibás névalak, ugyanakkor több magyar történeti elnevezése is ismert. Fényesnél *Zelnaszentjános* vagy *Zelnaszentiván* (*Sz. Iván, v. Sz. János, v. F. Zeline*),⁸² Csánkinál *Zelnavár*,⁸³ Josip Buturac adatközlésében *Marócsaszentiván* (*Marocha Zenth Iwan*),⁸⁴ Engelnél *Csütörtökhely*, *Zelna*, *Szentiván* és *Tergovistye* névalakokat találunk.⁸⁵ A legutóbbi névalakot az Anjou-kori oklevélfeldolgozások *Zelnavásár*⁸⁶ és *Zelnavásárhely*⁸⁷ alakban hozzák.

Terzattó (Trsat,⁸⁸ Mf, Szusák⁸⁹), mint településnév, átvétel az újlatinból (olaszból) és érdekes módon az 1913. évi helységnévtár talán az egyetlen, amely magyar helyesíráshoz igazított alakban hozza (a történeti statisztikában Tersatto⁹⁰ formában olvashatjuk), ám ily módon, mint Terzattó a magyarajkú olvasó számára teljesen kiejthetetlen. Talán nem túlzott beavatkozás javasolni egy olyan, a magyar anyanyelvűek számára sokkal kiejthetőbb helyesírási formát, mely egyúttal kibékíti a két változatot, vagyis a ***Terszattó*** elnevezést.

Varasdeplić (Varaždinske Toplice,⁹¹ Var, Újmaj⁹²) kérdése a legösszetettebb. A forrásokban nem lelhető fel olyan elnevezése, amely kompatibilis a magyar helynévhagyománnyal. Itt érdekes helyzettel nézünk szembe, ugyanis annak köszönhetően, hogy az ezredfordulót követően a világhálón elterjedtek az ismeretterjesztő, határon túli honismereti írások, spontán életre kapott a ***Varasdfürdő*** elnevezés. A Google térkép alkalmazás így hozza,⁹³ illetve bekerült az idegenforgalmi ismertetőbe is.⁹⁴ Bár ezek forrásértékére nem lehet támaszkodni, megjegyzendő, hogy valószínűleg a Varaždinske Toplice magyar elnevezésének továbbra is nyitott kérdését ez a hétköznapi gyakorlat fogja eldönteni. A Varasdfürdő nem melleleg tökéletesen illeszkedik a magyar nyelvkörnyezetbe.

---

⁸¹ HNT 1913, 306.

⁸² FÉNYES 1839a, 197.

⁸³ Zelnavári Biczke család említésénél (CSÁNKI 1893, 23).

⁸⁴ BUTURAC 1984, 87.

⁸⁵ ENGEL 2001b.

⁸⁶ ANJOU X. 549. sz. regeszta.

⁸⁷ ANJOU XI. 252. sz. regeszta.

⁸⁸ HNT 1913, 1670.

⁸⁹ HNT 1873, 143. Délsláv hagyományban *Sušak* alakban írják.

⁹⁰ NAGY 1828, 131–132.

⁹¹ HNT 1913, 1676.

⁹² Újmaj⁹² a Novi Marof település magyar elnevezése (FÉNYES 1839a, 257).

⁹³ <https://www.google.hu/maps/place/42223,+Varasdf%C3%BCrd%C5%91,+Horv%C3%A1torsz%C3%A1g/@46.2086897,16.3795826,13z/data=!3m1!4b1!4m5!3m4!1s0x476603a563ca63b3:0xa6443357d80c9308!8m2!3d46.2104622!4d16.4227473> (Letöltés: 2019.03.05. 15:14)

⁹⁴ <https://www.booking.com/hotel/hr/apartments-dajcic.hu.html> (Letöltés: 2019.03.05. 15:17); <https://www.termalfurdo.hu/furdozes/barokk-elegancia-es-57-fokos-termalviz-uton-a-tenger-fele-5018> (Letöltés: 2019.03.05. 15:20); <https://utazas-nyaralas.info/horvatorszag/varasd.html> (Letöltés: 2019.03.05. 15:22)

Zimony (Zemun⁹⁵ város és járásközpont, Szer) elnevezés meghonosodott a magyar helynévhasználatban, ugyanakkor a történeti földrajz *Zemlén* névalakban jelöli.⁹⁶ Itt szerintem nincs túl sok értelme visszatérni a középkori elnevezéshez, ugyanis akárcsak a kora újkori - újkori Zimony, a középkori Zemlén elnevezés is szláv eredetű, de közben a Zimony név nem homonímiás.

A magyar helynévhasználati gyakorlatban meghonosodott a **Zengg** (Senj⁹⁷ város és járásközpont, Lk) névalak, ám ez nem teljesen helyes, ugyanis mi magyarok teljesen feleslegesen két g-vel írjuk. A Zengg helyesírási forma nem magyar, hanem német.⁹⁸ A régi magyar földrajzi és leíró statisztikai munkákban (Lipszky Jánosnál és Fényes Eleknel) a magyar helyesírási normákhoz jobban illeszkedő **Zeng** alakban találjuk,⁹⁹ ugyanígy az 1873. évi helységnévtárban is.¹⁰⁰

Összegzés

Összességben megállapítható, hogy az 1913. évi helységnévtár Horvát–Szlavónországra vonatkozó része kevés, többségében vitás vagy teljesen hibás, a történeti forrásoknak nem mindig megfelelő magyar településnevet mutat. Napjainkban az 1868. évi XXX. törvénycikk érvényét veszítette, ugyanis a terület többé nem tartozik magyar fennhatóság alá. Ugyanakkor a terület évszázadokon keresztül a magyar állam része volt, így kitörölhetetlen a magyarok nemzeti emlékezetéből, a magyar kulturális terület szerves része, ezért a magyar helynévanyaga is a magyar névterület¹⁰¹ alkotóeleme. Ennek a névanyagnak tudományos alapokon elvégzett rendezése, tisztázása – aminek ez a tanulmány első lépése kíván lenni – mára már a kulturális örökségápolás kategóriába sorolható tevékenységnek tekinthető.

Források

A 1868. évi XXX. törvénycikk

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=86800030.TV&searchUrl=/ezer-ev-torveny%3Fpagenum%3D28> (Letöltés: 2019.03.03. 12:20)

ANJOU 1326 = Blazovich László – Géczi Lajos (szerk.): *Anjou-kori oklevéltár Oklevéltár X. 1326*. Budapest–Szeged, 2000.

ANJOU 1327 = Almási Tibor (szerk.): *Anjou-kori oklevéltár Oklevéltár XI. 1327*. Budapest–Szeged, 1997.

---

⁹⁵ HNT 1913, 273.

⁹⁶ *Zeml(y)én (Zemplén)* (CSÁNKI 1894, 233) és *Zemlén, Zemplén* (ENGEL 2001a), de Zimony is.

⁹⁷ HNT, 241.

⁹⁸ SABLJAR 1866, 372–373.

⁹⁹ LIPSZKY 2005; FÉNYES 1839, VI. 166; FÉNYES 1847, 484.

¹⁰⁰ HNT 1873, 76.

¹⁰¹ A névterület fogalmát, mint a magyar településneveinek összegét Hajdú–Moharos Józseftől kölcsönöztem (HAJDÚ–MOHAROS 2001, XI.).

HNT 1873 = Országos Magyar Királyi Statistikai Hivatal: *A Magyar Korona Országainak helységnévtára*. Budapest 1873.

HNT 1913 = Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal: *A Magyar Szent Korona Országainak helységnévtára 1913*. Budapest 1913.

Irodalom

ANDRIĆ 2007 = Andrić, Stanko: Vinkovci u Srednjem vijeku. Područje grada Vinkovaca od kasne antike do kraja turske vlasti. Vinkovci–Slavonski Brod 2007.

BENKŐ 1976 = Benkő Lóránd: *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára*. Harmadik kötet. Ö-Zs. Budapest 1976.

BOGOVIĆ 1996 = Bogović, Mile: Crkveno ustrojstvo današnjeg područja Riječko-senjske nadbiskupije u srednjem vijeku. *Riječki teološki časopis* God. 4. Br. 2. (1996) 291–328.

BOTKA 1868 = Botka Tivadar: Tájékozás az eltűnt magyar Valkó vármegyéről. *Századok* 2 (1868) 453–474.

BUTURAC 1984 = Buturac, Josip: Popis župa zagrebačke biskupije 1334. i 1501. godine. *Starine JAZU* Knj. 59 (1984) 43–107.

CSÁNKI 1893 = Dr. Csánki Dezső: *Kőrösmegye a XV-ik században*. Budapest 1893.

CSÁNKI 1894 = Dr. Csánki Dezső: *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában*. II. kötet. Budapest 1894.

CZUCZOR – FOGARASI 1870 = Czuczor Gergely – Fogarasi János: *A magyar nyelv szótára*. Ötödik kötet. Pest 1870.

DÓCZY 1830 = Dóczy József: *Európa tekintete jelenvaló Természeti, Mívelti, és Kormányi Állapotjában*. IX. Kötet. A' Magyar Birodalmak. Magyar, Horvát és Tót, (Szlovenia) Ország; a Határ őrző Ezredek vidékeivel, és Tenger parti kerülettel. 'S Erdély Ország. Bécs 1830.

ENGEL 2001 = Engel Pál: *Magyarország a középkor végén*. CD-ROM. Budapest 2001.

FÉNYES 1839a = Fényes Elek: *Magyar Országának 's a' hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statistikai és geographiai tekintetben*. Ötödik kötet. Pest 1839.

FÉNYES 1839b = Fényes Elek: *Magyar Országának 's a' hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statistikai és geographiai tekintetben*. Hatodik kötet. Katonai Végvidék. Pest 1839.

- FÉNYES 1847 = Fényes Elek: Magyarország leírása. II. rész. Magyarország részletesen. Pest 1847.
- HAJDÚ-MOHAROS 2001 = Hajdú-Moharos József: *Magyar településtár*. Budapest 2001.
- HELLER 1975 = Heller, Georg: *Comitatus Poseganensis. Die historischen Ortsnamen von Ungarn*. Band 3. München 1975.
- KISS 1997a = Kiss Lajos: *Földrajzi nevek etimológiai szótára*. I. kötet. A–K. Budapest 1997.
- KISS 1997b = Kiss Lajos: *Földrajzi nevek etimológiai szótára*. II. kötet. L–Zs. Budapest 1997.
- KLAIĆ 1902 = Klaić, Vjekoslav: Građa za topografiju Ličko–krbavske županije u srednjem vijeku. *Vjesnik arheološkog muzeja u Zagrebu* God. 6 Br. 1. (1902) 1–31.
- KLAIĆ 1904 = Klaić, Vjekoslav: Građa za topografiju Ličko–krbavske županije u srednjem vijeku. *Vjesnik arheološkog muzeja u Zagrebu* God. 7. Br. 1. (1904) 129–144.
- LELKES 2011 = Lelkes György: *Magyar helységnév-azonosító szótár*. Budapest 2011.
- LIPSZKY 2005 = Lipszky János: *A Magyar Királyság és társországai térképe és névtára (1804–1810)*. DVD-ROM. Budapest 2005.
- MAGDA 1819 = Magda Pál: *Magyar Ország és a' határ őrző katonaság vidékeinek legújabb statisztikai és geographiai leírása*. Pest 1819.
- MÁV = *A magyar királyi államvasutak és a kezelésükben levő helyi vasutak térképe*; <http://vasutallomasok.hu/terk/MAVterkep.jpg> (Letöltés: 2018.11.25. 22:15)
- MEZŐ 2003 = Mező András: *Patrociniumok a középkori Magyarországon*. Budapest 2003.
- MIKESY 2013 = Mikesy Gábor: Helységneveink 1913-as tükörben. *Névtani értesítő* 35 (2013) 37–53.
- MKL, Szádrév = *Magyar Katolikus Lexikon Szádrév szócikke*; <http://lexikon.katolikus.hu/S/Sz%C3%A1dr%C3%A9v.html> (Letöltés: 2018.11.24. 20:11)

- MOLNÁR CSIKÓS 2016 = Molnár Csikós László: Vajdasági helységnévrendezés a XXI. században. In: Gazdag Vilmos – Karmacsi Zoltán – Tóth Enikő (szerk.): *Értékek és kihívások*. I. kötet: Nyelvtudomány. Ungvár 2016, 145–165.
- NAGY 1828 = Nagy, Ludovico: *Notitiae politico-geographico-statisticae inclyti regni Hungariae partiumque eidem adnexarum, seu Slavoniae et Croatiae, litorali item Hungarico-Maritimi, commercialis et Confiniorum Militarium Hungaricorum*. Tomus Secundus. Buda 1828.
- ORTVAY 1891 = Ortway Tivadar (szerk.): *Magyarország egyházi földleírása a XIV. század elején a pápai tizedjegyzék alapján feltüntetve*. Első fele. Budapest 1891.
- ORTVAY 1892 = Ortway Tivadar (szerk.): *Magyarország egyházi földleírása a XIV. század elején a pápai tizedjegyzék alapján feltüntetve*. Második fele. Budapest 1892.
- PESTY 1880a = Pesty Frigyes: *Az eltűnt régi vármegyék*. Első kötet. Budapest 1880.
- PESTY 1880b = Pesty Frigyes: *Az eltűnt régi vármegyék*. Második kötet. Budapest 1880.
- SABLJAR 1866 = Sabljár, Vinko: *Miestopisni riečnik kraljevinah Dalmacije Hrvatske i Slavonije*. Zagreb, 1866.

**Унгарски имиња за населби во областа меѓу Дунав и Сава и јужно од
Драва во контекст на Именик на населбите на Унгарија
од 1913 година**

ИВАН МАРК ЕРДЕИ

Во мојата студија се осврнувам на унгарските имиња за населби во осум жупаниии (Бјеловарско-крижевачка, Личко-Крбавска, Модрушко-риечка, Пожешка, Сремска, Вараждинска, Вировитичка и Загребска) кои беа дел од Хрватско-славонската бановина што пред крајот на Првата светска војна имаше широка автономија во Унгарија. Прашањето на унгарските имиња во оваа област е многу комплексно. Имено, според 30-тиот унгарски закон од 1868 година, Хрватско-славонската бановина имала право да ги уредува официјалните имиња на населбата на нејзина територија. Така се случило дека повеќето историски унгарски имиња во таа област паднале во заборав. (Исклучоци се поголеми градови и неколку познати села.) Дobar пример за таква ситуација е Именик на населбите на Унгарија од 1913 година – последната таква книга објавена пред Триенонскиот мировен договор од 1920 година со што Унгарија ги изгуби споменатите осум жупаниии. Во горенаведената публикација, делови поврзани со Хрватско-славонската бановина ги состави Заводот за статистика на Загреб, а имињата на населбите во голема мера биле напишани со хрватски јазик и хрватски правопис. Унгарските имиња се само неколку (вкупно 70), од кои само 28 се точни (соодветни на историски извори), додека други се или контроверзни или неправилни (тие не одговараат на историски извори). Како прв чекор во уредување и кодификацијата на унгарските имиња за населби на горенаведената територија, во оваа студија ги споредив имињата од Именик со претходно истражување во областа на историската географија на средновековна Унгарија и со унгарските средновековни црковни списоци.